

มหาวิทยาลัยระดับโลก : มุมมองการบริหาร World class University: A Managerial Perspective

รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา จรุงกิจอนันต์

บทคัดย่อ

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกไม่เพียงแต่เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาคมโลก แต่ยังเป็นเรื่องของการแข่งขันเชิงการสร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในทวีปอเมริกาและยุโรปที่มีจำนวนนักศึกษาต่างชาติเป็นจำนวนมาก โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อปีการศึกษา สัดส่วนของจำนวนนักศึกษาต่อจำนวนอาจารย์และเจ้าหน้าที่ รายได้จากการทำวิจัยต่อปีการศึกษา สัดส่วนของผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์จากผลงานวิจัยที่มีผู้ร่วม และที่สำคัญคือสัดส่วนนักศึกษาต่างชาติต่อนักศึกษาทั้งหมด ทั้งนี้มีข้อพึงระวังคือ การดำรงไว้ซึ่งภารกิจ ค่านิยม และเจตนารมณ์ในการสร้างมหาวิทยาลัยระดับโลกที่จะไม่หลงทางไปในทิศทางอื่น รวมถึงแผนการรักษาระดับคุณภาพการศึกษาและการได้มาซึ่งผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิจัย ตลอดจนระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยระดับโลก, การบริหารสถาบันอุดมศึกษา

Abstract

World-class university has grown rapidly in the past decades. Its mission has not only focused on the enhancement of educational opportunities for all, but in practice, being a world class university has become a significant source of revenues pouring in from various countries as evidenced in the American and European continents. Key indicators of success include average revenue per year, faculty-student ratio, research-based income, publications in distinguished journals, and more importantly, the foreign student ratios. However, to maintain the world-class status, higher education institutions are facing challenges of adherence to their core purpose and values as well as the strategic plan of quality assurance ranging from the administration, faculty, researchers, and supporting environment.

Keywords: World Class Universities, Higher Education Management

1. บทนำ

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกได้ส่งผลก่อให้เกิดการแข่งขันที่เข้มข้นในธุรกิจด้านการศึกษา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ สถาบันอุดมศึกษาใน 2 ประเทศหลักคือ สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร มีรายได้จากนักศึกษาที่มาจากประเทศกำลังพัฒนาเป็นจำนวนมากในแต่ละปีการศึกษา แม้กระทั่งฝรั่งเศสยังมีมาตรการพิเศษผ่อนปรนเรื่องการขอวีซ่าให้กับนักศึกษาจากอินเดียเพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาจากอินเดียเข้าไปศึกษาในประเทศมากขึ้น ขณะที่ในสองทศวรรษที่ผ่านมา รัสเซีย เยอรมัน ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ ได้ให้ความสำคัญและเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเพื่อยกระดับมหาวิทยาลัยภายในประเทศให้ได้เป็นมหาวิทยาลัยระดับโลกมากขึ้น ส่วนเดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ ได้ปรับปรุงกฎหมายเข้าเมืองเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยระดับโลกเข้าไปทำงานในประเทศของตนเองมากขึ้น

ลำดับ	ประเทศปลายทาง	จำนวนนักศึกษาต่างชาติ
1	 United States	1,043,839
2	 United Kingdom	496,690
3	 China	442,733
4	 Canada	370,975
5	 France	309,642
6	 Australia	292,352
7	 Russia	282,921
8	 Germany	235,858
9	 Japan	152,062

แผนภูมิที่ 1: ประเทศปลายทางที่มีการรับนักศึกษาต่างชาติ

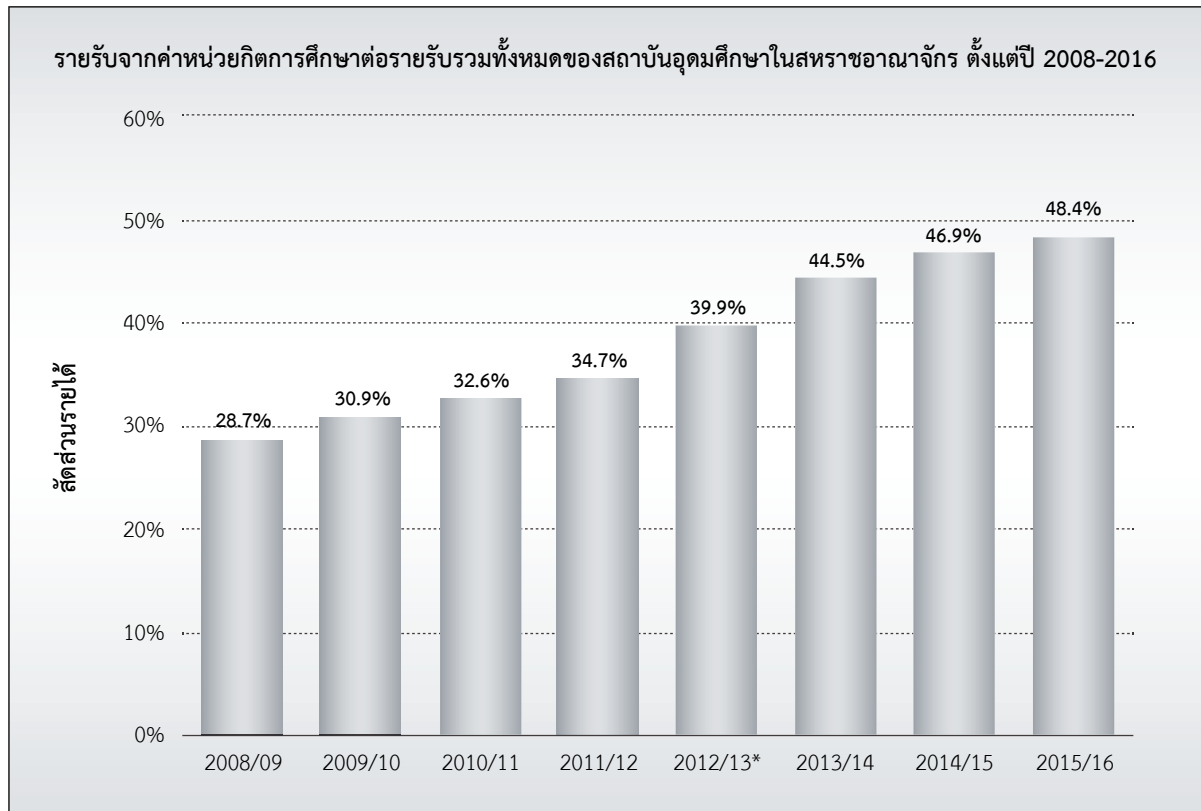
ลำดับ	ประเทศต้นทาง	จำนวนนักศึกษาต่างชาติ	คิดเป็นร้อยละ
1	China	328,547	31.5%
2	India	165,918	15.9%
3	Saudi Arabia	61,287	5.9%
4	South Korea	61,007	5.8%
5	Canada	26,973	2.6%
6	Vietnam	21,403	2.1%
7	Taiwan	21,127	2.0%
8	Brazil	19,370	1.9%
9	Japan	19,060	1.8%
10	Mexico	16,733	1.6%

แผนภูมิที่ 2: ประเทศต้นทางที่มีนักศึกษาเดินทางไปศึกษานอกประเทศ

ลำดับ	สาขาวิชาที่ศึกษา	จำนวนนักศึกษาต่างชาติ	คิดเป็นร้อยละ
1	Business and Management	200,312	19.2%
2	Engineering	216,932	20.8%
3	Other/Unspecified Subject Areas	185,107	17.7%
4	Mathematics and Computer Sciences	141,651	13.6%
5	Social Sciences	81,304	7.8%
6	Physical and Life Sciences	75,385	7.2%
7	Humanities	17,664	1.7%
8	Fine and Applied Arts	59,736	5.7%
9	Health Professions	33,947	3.3%
10	Education	19,483	1.9%
11	Agriculture	12,318	1.2%

แผนภูมิที่ 3: สาขาวิชาที่นักศึกษาต่างชาติเลือกเรียนในสถาบันการศึกษาต่างประเทศ

เหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลกได้มีอิทธิพลต่อวงการศึกษานั้น แต่ยังมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของประเทศ และสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษา นอกจากนั้น ยังสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและความภูมิใจให้แก่คนในชาติอีกด้วย

แผนภูมิที่ 4: สัดส่วนรายได้ค่าหน่วยกิตการศึกษาต่อรายรับรวมของมหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักร

2. วัตถุประสงค์การวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย

บทศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. จัดทำคำอธิบายเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยระดับโลก คุณลักษณะและแนวโน้ม
2. ศึกษาแนวทางการสร้างและตัวชี้วัดในการเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก
3. วิเคราะห์แนวโน้มและข้อพึงระวังในการเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก

รูปแบบระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยมุ่งสำรวจข้อมูลข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและนำมาสังเคราะห์เพื่อจัดทำคำอธิบายและการประเมินผล จากชุดข้อมูลที่เป็นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

3. คุณลักษณะของมหาวิทยาลัยระดับโลก

ถึงแม้ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยระดับโลกจะเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก แต่ยังไม่มีการสามารถให้คำจำกัดความของมหาวิทยาลัยระดับโลกให้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปได้ และไม่สามารถพูดได้ชัดเจนว่าจะสร้างมหาวิทยาลัยระดับโลกได้อย่างไร ดังนั้น เรื่องของมหาวิทยาลัยระดับโลกจึงยังคงเป็นเรื่องที่ถกเถียงและโต้แย้งกันอยู่เสมอในวงการศึกษาดูอย่างหาข้อสรุปไม่ได้ ในท้ายที่สุดเรื่องลักษณะของมหาวิทยาลัยระดับโลกก็ยังคงเป็นความเห็นของแต่ละบุคคลซึ่งอาจจะเหมือนกันหรือแตกต่างกัน

ตัวอย่างเช่น

Phil Baty, (Times Higher, 2014-2015), บรรณาธิการของ The World University Rankings, กล่าวว่า

“มหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพชั้นเยี่ยมมีลักษณะและขนาดที่แตกต่างกันไป แต่ไม่มีลักษณะและขนาด โดยเฉพาะที่ถูกใช้เพื่อเป็นเครื่องกำหนดความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยระดับโลก เขาคิดว่าเครื่องมือวัดความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยระดับโลกได้ถูกออกแบบให้เป็นเครื่องมือวัดความเป็นเลิศจากคุณภาพการสอนและงานวิจัย มากกว่าคัดเลือกจากภารกิจเฉพาะ และลักษณะพิเศษภายนอกของมหาวิทยาลัย”

Levin, leong and Ou (206 : 12) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า เรื่องการจัดอันดับของชื่อเสียง และอันดับตีเต็นของโลก มักจะดำเนินการโดยใช้เครื่องชี้วัดที่เป็นรูปธรรม ด้วยเหตุนี้ ผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์หรือมีผู้นำไปอ้างอิง และรางวัลสำคัญที่คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยได้รับ จึงถูกนำไปใช้เป็นตัวชี้วัดในการจัดอันดับของมหาวิทยาลัยระดับโลก อันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นในกรณีเช่นนี้ก็คือ คุณค่าที่มองไม่เห็นเป็นรูปธรรมของการพัฒนาการศึกษาจะถูกไล่ไปในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก

ทั้งนี้ Times Higher Education ได้เปิดเผยใน World University Rankings 2014-2015 เกี่ยวกับค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดที่สำคัญของมหาวิทยาลัยที่ 200 อันดับสูงสุด ซึ่งเท่ากับ 10% ของจำนวนมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับอยู่ในมหาวิทยาลัยระดับโลก ดังปรากฏอยู่ในตาราง

ตารางที่ 1 : ค่าเฉลี่ยตัวชี้วัดที่สำคัญของมหาวิทยาลัยระดับโลก 200 แห่ง และ 400 แห่ง

ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย 200 แห่ง	ค่าเฉลี่ย 400 แห่ง
1. รายได้เฉลี่ยต่อปีการศึกษา	\$ 751,139	\$ 606,345
2. สัดส่วนของจำนวนนักศึกษาต่อจำนวนอาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่มีภารกิจเกี่ยวกับการสอนและการทำวิจัย	11.7 : 1	12.5 : 1
3. สัดส่วนของอาจารย์และเจ้าหน้าที่ ที่มีภารกิจเกี่ยวกับการสอนและนักวิจัยที่มาจากต่างประเทศ	20%	18%
4. รายได้จากการทำวิจัยต่อปีการศึกษา	\$ 229,109	\$ 168,739
5. สัดส่วนของผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์จากผลงานวิจัยที่มีผู้ร่วมทำวิจัยอย่างน้อย 1 คน เป็นชาวต่างชาติต่อผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ทั้งหมด	43%	42%
6. สัดส่วนนักศึกษาต่างชาติต่อนักศึกษาทั้งหมด	19%	16%

ข้อมูลจากตารางแสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดจากมหาวิทยาลัยที่มีอันดับสูงสุด 200 แห่ง ให้ค่าผลงานเฉลี่ยดีกว่ามหาวิทยาลัยที่มีอันดับสูงสุด 400 แห่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าตัวชี้วัดที่นำมาใช้ให้ผลที่สอดคล้องกับการจัดอันดับของมหาวิทยาลัยระดับโลก ซึ่งจะทำให้ผู้ที่อยู่ในวงการการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารการศึกษา หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และผู้ที่สนใจการพัฒนาการศึกษา เข้าใจถึงความสัมพันธ์ของตัวชี้วัดและความเป็นเลิศด้านการศึกษามากขึ้น ตัวชี้วัดเหล่านี้และตัวชี้วัดอื่นๆ ที่จะพัฒนาขึ้นในอนาคต จะเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาต่อไปในอนาคตเช่นกัน

4. แนวทางการสร้างมหาวิทยาลัยระดับโลก

การสร้างมหาวิทยาลัยระดับโลกเป็นงานใหญ่ที่ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก และเวลาหลายปี ภารกิจที่ท้าทายผู้บริหารในการสร้างมหาวิทยาลัยสู่ระดับโลกมีดังนี้ คือ

1. มหาวิทยาลัยจะต้องสามารถคัดเลือกนักศึกษาที่ดีที่สุด และสามารถดึงดูดอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงจากทั่วทุกมุมโลก ทั้งสองกรณีนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยก้าวขึ้นสู่มหาวิทยาลัยระดับโลก

2. มหาวิทยาลัยจะต้องสามารถระดมเงินจากหลายแหล่ง เช่น จากงบประมาณแผ่นดิน ค่าเล่าเรียนของนักศึกษาภาคเอกชน และจากศิษย์เก่า เป็นต้น เงินที่ได้มาจะต้องเพียงพอที่จะใช้ในการบริหารและการพัฒนามหาวิทยาลัย จะต้องเพียงพอที่จะจ้างคณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถสูง และเพียงพอที่จะสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้นักศึกษาและอาจารย์ได้ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด

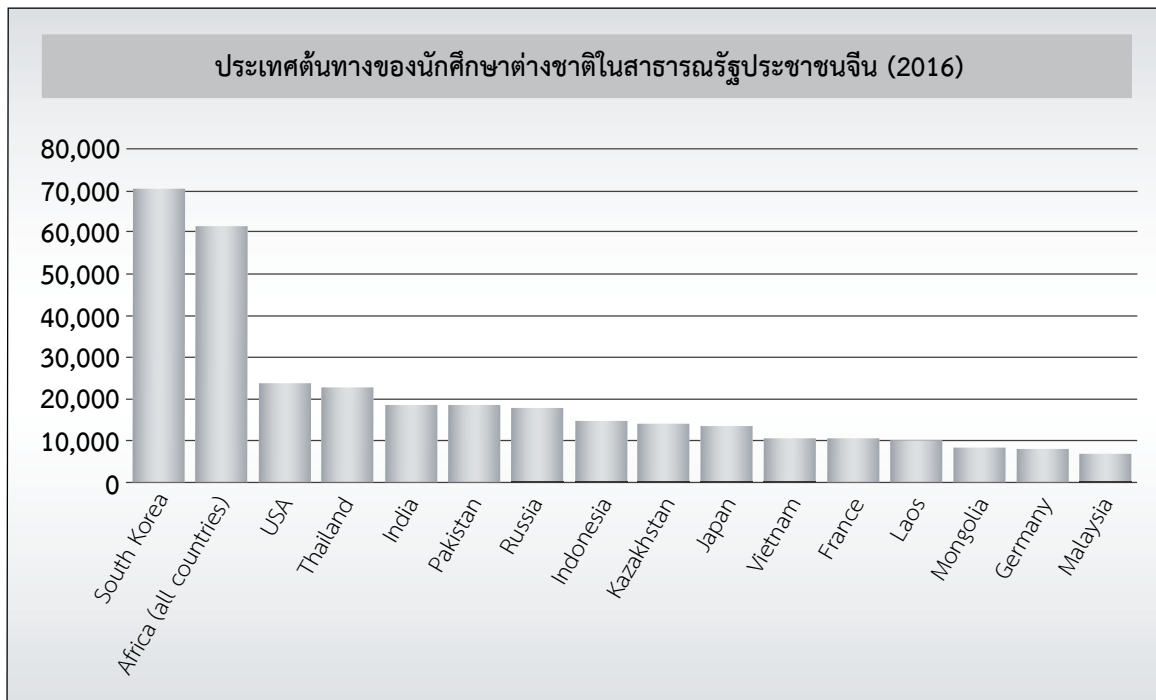
3. มหาวิทยาลัยระดับโลกจะต้องจัดการศึกษาเป็นหลักสูตรนานาชาติอย่างแท้จริง เพื่อเปิดโอกาสและสนับสนุนให้นักศึกษาและอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถสูงทั่วทุกมุมโลก ซึ่งมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน และประวัติความเป็นมาของชีวิตที่ต่างกัน มาร่วมกันศึกษาและแก้ปัญหาที่ท้าทายระดับโลกด้วยกัน โดยมหาวิทยาลัยต้องจัดให้มีเสรีภาพทางวิชาการอย่างเต็มที่ เพื่อเปิดโอกาสให้อาจารย์และนักศึกษาได้คิดและทำงานร่วมกัน โดยไม่มีอุปสรรคใดๆ มาปิดกั้นการแสดงความคิดเห็น

4. มหาวิทยาลัยจะต้องมีกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบปฏิบัติ ที่อำนวยความสะดวก และส่งเสริมการพัฒนาการศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้ขบวนการพัฒนาการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขณะที่จำนวนนักศึกษาต่างชาติในสหรัฐอเมริกามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่สาธารณรัฐประชาชนจีนกลายเป็นประเทศที่เป็นทั้งผู้ส่งออกและนำเข้านักศึกษาต่างชาติ

แผนภูมิที่ 5: จำนวนนักศึกษาต่างชาติในสาธารณรัฐประชาชนจีน

แผนภูมิที่ 6: ประเทศต้นทางของนักศึกษาต่างชาติในสาธารณรัฐประชาชนจีน

TIMES HIGHER EDUCATION WORLD UNIVERSITY RANKINGS

ลำดับ	ชื่อสถาบัน	จำนวนนักศึกษา	สัดส่วนนักศึกษา: เจ้าหน้าที่	ร้อยละนักศึกษาต่างชาติ	สัดส่วนหญิง:ชาย
1	University of Oxford United Kingdom	20,409	11.2	38%	46 : 54
2	University of Cambridge United Kingdom	18,389	10.9	35%	45 : 55
=3	California Institute of Technology United States	2,209	6.5	27%	31 : 69
=3	Stanford University United States	15,845	7.5	22%	42 : 58
5	Massachusetts Institute of Technology United	11,177	8.7	34%	37 : 63
6	Harvard University United States	20,326	8.9	26%	n/a
7	Princeton University United States	7,955	8.3	24%	45 : 55
8	Imperial College London United Kingdom	15,857	11.4	55%	37 : 63
9	University of Chicago United States	13,525	6.2	25%	44 : 56
=10	ETH Zurich - Swiss Federal Institute of	19,233	14.6	38%	31 : 69
=10	University of Pennsylvania United States	20,361	6.5	20%	50 : 50
12	Yale University United States	12,155	4.3	21%	49 : 51
13	Johns Hopkins University United States	15,498	4.3	24%	52 : 48
14	Columbia University United States	26,587	6.1	32%	n/a
15	University of California, Los Angeles United	39,279	9.6	17%	53 : 47
16	UCL United Kingdom	30,304	10.5	49%	56 : 44
17	Duke University United States	15,256	4.5	22%	49 : 51
18	University of California, Berkeley United States	36,182	13.1	17%	52 : 48
19	Cornell University United States	21,850	9.8	24%	49 : 51
20	Northwestern University United States	17,466	12.8	18%	48 : 52

แผนภูมิที่ 7: อันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก

5. ข้อพึงระวัง

การสร้างมหาวิทยาลัยระดับโลกต้องใช้เวลาานาน จึงต้องมีผู้บริหารหลายรุ่นมารับช่วงในการทำภารกิจ ให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของมหาวิทยาลัย ข้อพึงระวังก็คือ

1. ภารกิจ ค่านิยม และเจตนารมณ์ในการสร้างมหาวิทยาลัยระดับโลก จะต้องได้รับการถ่ายทอดจากผู้บริหารรุ่นหนึ่งสู่ผู้บริหารรุ่นที่ตามมา โดยไม่หลงทางไปในทิศทางอื่น
2. ต้องไม่เสียเวลาไปในการชื่นชมความสำเร็จระหว่างทาง จนลืมภารกิจที่สำคัญในการสร้างมหาวิทยาลัยระดับโลก
3. ต้องมีแผนในการคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมเข้ามาบริหารงาน

6. บทสรุป

การสร้างมหาวิทยาลัยระดับโลก เป็นภารกิจที่ต้องใช้ความพยายามและความมุ่งมั่นสูง ต้องอาศัยความเป็นผู้นำของผู้บริหารจากรุ่นหนึ่งถึงรุ่นต่อไป ต้องใช้เงินและทรัพยากรมนุษย์เป็นจำนวนมาก ดอกผลของการสร้างมหาวิทยาลัยระดับโลกไม่ได้เกิดขึ้นเมื่อการสร้างบรรลุเป้าหมายแล้วเท่านั้น แต่ตลอดเวลาของการสร้างมหาวิทยาลัยมีโอกาสที่จะผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและผลงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การสร้างมหาวิทยาลัยระดับโลกก็คือ ภารกิจของการสร้างปัญญาให้แก่สังคมนั่นเอง ภารกิจนี้จึงเป็นภารกิจที่ท้าทายความสามารถของผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ นักปราชญ์ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน

เอกสารอ้างอิง

1. Altbach (2003). “The Costs and Benefits of The World-Class University,” International Higher Education, 33, PP.5-8
2. Levin, H, M., Teong D.W. and Ou D. (2006) “What is the World Class University, Paper Prepared for the Presentation at the 2006 Conference on the Comparative and International Education Society”, Honolulu, Hawaii, 16 March 2006.
3. Salmi, J. (2009). “The Establishing of The World-Class Universities,” Washington, D.C. The World Bank.
4. Times Higher Education World University Rankings 11th Annual Edition (2014-2015)